

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

КРИМІНОЛОГІЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

Освітній ступінь

Бакалавр

Кількість кредитів

5

Рік підготовки, семестр

4 рік, 8 семестр

Компонент освітньо-професійної програми

Вибірковий компонент
в межах спеціальності 081 Право

Дні занять

згідно з розкладом

Мова викладання

українська

Консультації

понеділок 13.00-14.20 (210 кабінет).

Викладач

Викладач

Грищенко Олександра Петрівна

Контакти

Е-mail: pravo3000@bigmir.net,

093-4931981

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНОЛОГІЯ»

I. Основна мета засвоєння курсу викладання дисципліни «Кримінологія» є навчання студентів практичним навичкам здійснення запобігання злочинам, а також оволодіння конкретними способами і прийомами виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців **указаної спеціальності**

Дисципліна «Кримінологія» дозволяє набути студентам додаткових фахових компетенцій при опануванні циклу дисциплін професійної підготовки.

III. Завдання дисципліни : оволодіння студентами знаннями про: предмет кримінології (злочинність як негативно соціальне явище; причини і умови злочинності; характеристика осіб, які вчиняють злочини; система профілактики злочинності; засади діяльності державних органів та громадськості з профілактики конкретних кримінальних правопорушень), завдання, методологію, місце у системі наукового пізнання; вироблення у студентів практичних вмінь та навичок аналізу та оцінки даних про кримінальні правопорушення (злочинності), прогнозування злочинності та індивідуальної злочинної поведінки, організації та здійснення профілактичної діяльності, використання сучасних методів для реалізації цих завдань; виховання у студентів почуття непримиренності до проявів такого соціального зла, як злочинність, рішучості активно протистояти конкретним злочинним проявам, відстоювати принципи соціальної справедливості, захищати людину і суспільство від злочинців. Досягнення поставлених завдань дозволить сформувати у студентів систему знань із чинного законодавства України про кримінологію, отримати навички у розв'язанні конкретних професійних завдань, навички щодо протидії злочинності, що і є метою цього курсу.

IV. Основні знання та вміння, яких набуває студент після опанування цієї дисципліни

Основні знання:

- розуміти теоретичний матеріал, що стосується поняття, предмета, методу кримінології як навчальної дисципліни, предмет, завдання кримінології як науки;
- орієнтуватись у законодавстві, що регулює питання попередження злочинності загалом та окремих її видів зокрема.

Основні вміння:

- на практиці застосовувати знання з кримінології, які включають розуміння поняття та суті злочинності, особи злочинця та особи потерпілого, їх характерні риси та ознаки;
- вміти виокремлювати основні детермінанти злочинності,
- способи запобігання злочинності в цілому та окремих її видів.

IV. Короткий зміст дисципліни

Тема 1. Поняття, предмет та метод кримінології. Кримінологічна характеристика злочинності, кримінальних правопорушень. Кількісні та якісні показники кримінальних правопорушень

Поняття кримінології. Предмет кримінології. Структура кримінології. Загальна та Особлива частини. Система кримінології як науки і як навчальної дисципліни. Місце кримінології в системі наук та її зв'язок з юридичними та іншими науками: кримінальним правом, кримінальним процесом, економічною теорією, філософією, соціологією, психологією, статистикою та ін. Завдання та функції науки кримінології. Методи і методологія кримінологічних досліджень. Злочинність як фундаментальна категорія кримінології. Різні точки зору щодо визначення злочинності. Злочинність як соціальне явище. Злочинність як правове явище. Злочинність як соціально-правове явище. Співвідношення злочинності з окремим злочином. Показники злочинності. Рівень злочинності. Коефіцієнт злочинної інтенсивності та злочинної активності. Різні підходи щодо визначення «ціни злочинності». Динаміка злочинності. Ланцюговий та базисний методи обчислення динаміки злочинності. «Географія» злочинності. Структура злочинності. Розподіл злочинності на види в залежності від: соціально-демографічних характеристик злочинця (вік, стать, освіта); форми вини, мотивів, тяжкості злочинів, спрямованості умислу; розміру заподіяної шкоди та ін. Латентна злочинність. Рівні та види латентності. Способи виявлення латентних злочинів. Фактори, що обумовлюють існування латентної злочинності. Шляхи зменшення рівня латентності.

Тема 2. Кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє злочини, кримінальні правопорушення. Віктимологічні аспекти злочинної поведінки

Поняття особи злочинця в кримінології та її відмежування від особи, яка вчинила злочин. Механізм формування особи злочинця. Фактори, що впливають на формування особи злочинця. Етапи формування особи злочинця. Соціальне і біологічне в особі злочинця. Структура особи злочинця. Соціально-демографічні, морально-психологічні риси особи злочинця. Класифікація осіб, які вчинили злочини. Типологія злочинців. Роль аномалій психіки в детермінації злочинної поведінки. Різні підходи щодо вивчення структури особи злочинця. Обсяг, межі та способи вивчення особи злочинця в кримінології. Зарубіжний досвід у вивченні особи злочинця. Практичне використання даних отриманих про особу злочинця в діяльності поліції. Обліки в Національній поліції та їх використання при вивченні криміногенної особи та особи злочинця працівниками поліції. Поняття і предмет кримінологічної віктимології. Функції віктимології. Поняття віктимізації та віктимності особи. Класифікація жертв злочинів. Зв'язок «злочинець – потерпілий» в кримінології. Поняття віктимної ситуації. Рівень віктимності (коефіцієнт спеціальної віктимності за особами). Класифікація поведінки жертви та її роль в механізмі вчинення злочину. Значення вивчення жертви злочину в професійній діяльності співробітника Національної поліції. Суїцидальна поведінка особи. Механізм суїцидальної поведінки особи. Фактори, що підштовхують особу до самогубства. Зв'язок суїцидальної поведінки зі злочинністю. Віктимологічна та суїцидальна профілактика. Сучасні проблеми віктимологічної профілактики в Україні.

Тема 3. Детермінанти злочинності (причини та умови, що обумовлюють вчинення злочинів, кримінальних правопорушень)

Детермінація злочинності та окремого злочину. Класифікація детермінантів злочинності та їх загальна характеристика. Біологічні, соціальні та психологічні теорії виникнення злочинності. Криміногенні фактори сучасної злочинності в Україні (об'єктивні та суб'єктивні фактори). Поняття та класифікація причин і умов злочинності. Взаємозв'язок причин і умов злочинності. Конкретна життєва ситуація, її види і значення у вчиненні злочину. Механізм злочинної поведінки. Роль фонових явищ у детермінації злочинності. Види фонових явищ. Значення вивчення детермінант вчинення окремого злочину та злочинності по видах.

Тема 4. Попередження кримінальних правопорушень: поняття, рівні, суб'єкти

Планування та прогнозування злочинності. Поняття і система запобігання злочинності. Класифікація запобіжних заходів. Загальносоціальне запобігання злочинності. Спеціально-кримінологічне запобігання злочинності. Об'єкти запобігання злочинності. Суб'єкти запобігання злочинності. Кримінологічна координація у протидії злочинності. Правова основа координаційної діяльності по запобіганню злочинів. Принципи координації. Суб'єкти координації. Форми координації. Поняття кримінологічного прогнозування. Завдання кримінологічного прогнозування. Види кримінологічного прогнозування. Методи кримінологічного прогнозування. Поняття кримінологічного планування. Завдання кримінологічного планування. Види кримінологічного планування. Етапи кримінологічного планування.

Тема 5. Кримінологічна характеристика насильницьких кримінальних правопорушень. Поняття насильницьких злочинів. Насильницько-корисливі злочини. Стан, рівень, структура та динаміка насильницьких злочинів і окремих їхніх видів. Особливості насильницьких злочинів, учинених у співучасті. Характеристика осіб, які вчинили насильницькі злочини. Класифікація цієї категорії злочинів. Причини та умови здійснення насильницьких злочинів. Зв'язок цих злочинів із сімейно-побутовими суперечками. Особливості криміногенних ситуацій, що сприяють вчиненню насильницьких злочинів. Недоліки в діяльності правоохоронних органів у запобіганні насильницької злочинності. Основні напрями попередження насильницької злочинності. Роль органів внутрішніх справ та органів і установ виконання покарань у запобіганні насильницьких злочинів. Зміст та особливості профілактичної роботи у сфері сімейно-побутових взаємин, а також дозвілля громадян. Поняття домашнього насильства. Форми домашнього насильства: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне. Ознаки домашнього насильства. Причини та умови скоєння домашнього насильства. Кримінологічна характеристика особистості домашнього насильника. Правова основа запобігання домашньому насильству. Міжнародно-правові стандарти діяльності підрозділів Національної поліції у сфері запобігання домашньому насильству. Суб'єкти у сфері запобігання домашньому насильству. Заходи запобігання домашньому насильству. Профілактика домашнього насильства. Різновиди та ознаки домашнього насильства по відношенню до дітей.

Тема 6. Кримінологічна характеристика і попередження корисливих та насильницьких корисливих кримінальних правопорушень

Кримінологічна характеристика злочинів проти власності. Злочини проти власності корисливого та корисливо-насильницького характеру. Стан, рівень, структура, характер і динаміка крадіжок, грабежів, шахрайства, розбоїв, вимагательств (рекет). Особливості характеристики цих злочинів у сучасних умовах (час, місце, предмет, спосіб, мотиви, групова злочинна поведінка). Характеристика осіб, які вчинюють злочини проти власності громадян, державної та колективної власності. Причини та умови вчинення злочинів проти власності. Роль матеріального фактора у вчиненні цих злочинів. Особливості особи і поведінка потерпілих від цих злочинів. Недоліки в діяльності правоохоронних органів із попередження цього виду злочинів.

Тема 7. Кримінологічна характеристика і попередження професійної, рецидивної та організованої злочинності

Кримінологічне поняття рецидиву злочинів і рецидивної злочинності. Види рецидиву (загальний і спеціальний, одноразовий і багаторазовий, кримінологічний, пенітенціарний та ін.). Основні показники рецидивної злочинності. Стан, рівень, структура, характер, динаміка. Особливості рецидиву окремих видів злочинів. Кримінологічна характеристика особи рецидивістів. Соціально-демографічні ознаки і морально-психологічні властивості. Класифікація рецидивістів. Спосіб життя і злочинна поведінка злісних рецидивістів. Причини та умови рецидивної злочинності. Специфічні обставини, що обумовлюють рецидивну злочинність. Недоліки правоохоронної діяльності та рецидивна злочинність. Основні напрями попередження рецидивної злочинності, роль органів внутрішніх справ та інших суб'єктів профілактики у боротьбі з рецидивною злочинністю. Заходи загальної профілактики рецидивної злочинності. Індивідуальна профілактика з особами, які раніше вчинювали злочини. Запобіжна роль адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Роль органів внутрішніх справ у запобіганні рецидивної злочинності. Поняття та кримінологічна характеристика професійної злочинності. Види професійних злочинців та їх кримінологічна характеристика. Детермінанти та шляхи попередження професійної злочинності.

Тема 8. Кримінологічна характеристика і попередження організованої злочинності

Поняття організованої злочинності. Співвідношення категорій «організована злочинність», «злочинна організація», «організована злочинна група». Структура організованої злочинності. Види організованої злочинності. Кримінологічна характеристика організованої злочинності (стан, рівень, структура, динаміка, характер). Поняття корупції. Особливості кримінологічної характеристики особи співучасників злочину. Причини та умови організованої злочинності. Основні напрями попередження організованої злочинності. Нормативно-правова основа попередження організованої злочинності та корупції.

Тема 9. Кримінологічна характеристика і попередження жіночої злочинності

Поняття жіночої злочинності. Ознаки, що характеризують жіночу злочинність. Особливості жіночої злочинності. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності (стан, рівень, структура, динаміка, характер). Причини та умови жіночої злочинності. Біологічні особливості жінок. Основні напрями

запобігання жіночій злочинності. Кримінологічна профілактика жіночої злочинності. Відвернення і припинення злочинів, що вчиняються жінками.

Тема 10. Кримінологічна характеристика злочинності серед неповнолітніх

Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх. Поняття злочинності неповнолітніх, її структура і динаміка. Тенденції злочинності неповнолітніх. Особа неповнолітнього злочинця. Причини й умови вчинення злочинів неповнолітніми. Саморуїнуюча поведінка неповнолітніх. Негативний вплив сім'ї, недоліки у роботі навчальних закладів, невирішена проблема зайнятості, шкідливий вплив мікросередовища як основні детермінанти злочинності неповнолітніх. Роль у цьому неформальних угруповань кримінальної спрямованості. Умови, що сприяють злочинності неповнолітніх. Запобігання злочинності неповнолітніх. Значення у цій діяльності державного сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні, діяльності органів і служб у справах неповнолітніх і спеціальних установ для неповнолітніх. Зарубіжний досвід боротьби зі злочинністю неповнолітніх.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу

Кафедра права, філософії та політології, Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

Курс «КРИМІНОЛОГІЇ» передбачає 20 лекційних, 30 практичних години, а також 100 годин самостійної роботи.

Дисципліна викладається у 8 семестрі (ОР бакалавр).

VII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни (до 3-х)

1. Кримінологія: підручник : практикум / [кол. авт.: Ю. В. Александров та ін.]; НАН України, Київ. ун-т права. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 341 с.

2. Кримінологія: підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.

3. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 538 с.

VIII. Система оцінювання:

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль: залік.